

Jun'ichirō Tanizaki
KAKOR KOMU DRAGO

prevedel Iztok Ilc

Zjutraj, pa vse do opoldneva, je Misako svojega moža večkrat vprašala: »No, kako si se odločil? Boš potem le šel?« a je od njega kot po navadi dobila le medel in dvoumen odgovor. Ker se tudi sama ni znala kaj dosti bolje odločiti, kaj bi počela, sta se do popoldneva samo prekladala. Okoli enih se je najprej okopala, in potem ko se je oblekla za vsako možno priložnost primerno, je sedla k možu, ki je še vedno ležal in bral časopis, vprašujoče zavzdihnila, a od njega še vedno ni prejela nikakršnega odgovora.

»Kakorkoli, se ne boš šel skopat?«

»Mhm ...«

Kaname je ležal na trebuhu na dveh blazinah, položenih na rogoznice, in si z dlanmi podpiral brado. Ko je ob sebi zaznal sapico vonja po ličilih svoje nališpane žene, je glavo rahlo umaknil nazaj in gledal vanjo, oziroma bolje rečeno, gledal je, kako se oblači, hkrati pa se karseda trudil, da se izogne njenemu pogledu. Vedel je, kakšna oblačila izbira in da ji urejenost najbrž veliko pomeni, a ker na žalost zadnje čase ni bil pozoren na ženine modne dodatke in obleke – obleke je imela zelo rada, skoraj vsak mesec si je privoščila kaj novega, a se o tem nikoli ni pogovarjala z njim, tako da niti ni opazil, kaj si je kupovala – je lahko iz njene današnje toalete sklepal le, da se tako oblačijo elegantne gospe, ki sledijo zadnji modi.

»Kaj bi pa ti rada počela?«

»Vseeno mi je ... Šla bom, kamor boš šel ti ... Če pa ne greš nikamor, grem lahko tudi v Sumo.«

»Imaš tam zmenek?«

»Ne, niti ne ... Lahko grem tudi jutri.«

Misako je segla po manikiri, ne da bi on opazil, dlani položila na kolena, in medtem ko si je natančno loščila nohte, je z visoko

dvignjeno glavo pogled nalašč usmerjala v neko točko laket ali dve nad moževim obrazom.

Ni bilo prvič, da se jima nikakor ni uspelo dogovoriti, ali naj gresta ven ali ne. V takšnih trenutkih sta drug drugega pasivno čakala, kateri bo prvi dal pobudo, kakor da v rokah držita plitvo posodo in čakata, proti komu se bo nagnila voda. Tako se včasih vse do večera ni zgodilo nič, spet drugič je trenutek popolnega soglasja prišel nenadoma, tokrat pa je Kaname zaslutil, da bosta nazadnje ven odšla skupaj. Čeprav se je tega zavedal, pasivno čakanje na naključen trenutek odločitve ni bilo zgolj plod njegove lenobe. Prvi razlog je bil ta, da ni mogel odmisлити, da je obema z ženo nelagodno, kadar gresta skupaj ven, do gledališča v središču Osake, v Dotonboriju, pa je slaba ura poti. Poleg tega se je žena verjetno že dogovorila, da se dobi z Asom v Sumi, čeprav je rekla, da gre lahko tja tudi naslednji dan. Vedel je, da bi v vsakem primeru raje šla na zmenek z Asom kot z njim v lutkovno gledališče, ki je ni zanimalo. Ni čutil zadovoljstva, da ni smel pokazati, da jo je prebral.

Večer prej je telefoniral Misakin oče, njegov tast, in ga vprašal: »Če imata jutri čas, bi šla z menoj v gledališče?« Kaname bi se moral o tem najprej posvetovati z Misako, a je takrat žal ni bilo doma, tako da je nepripravljen bleknil: »Najbrž bi lahko.« Da bi se Kaname staremu podobrikal, mu je že enkrat prej s praznim laskanjem navrgel: »Že dolgo nisem bil v lutkovnem gledališču. Ko boste naslednjič šli, me, prosim, vzemite s sabo.« Stari si je to zelo dobro zapomnil in ga zdaj vestno opomnil. Kaname je povabilo težko zavrnil, poleg tega – kar z lutkovnim gledališčem ni imelo zveze – ni bilo izključeno, da najverjetneje ne bo imel več priložnosti za lagoden pogovor in druženje s tastom, ki si je, skoraj šestdesetletnik, v Kjotu uredil kotichek za stare dni, v katerem je živel življenje omikanega ljubitelja vsega lepega. Seveda so Kanameja zanimale druge stvari, poleg tega mu je pri tastu vedno šlo na živce, da je imel prav

o vsem zoprno poznavalsko mnenje, a ker je v mladih letih doživel nemalo brezskrbnih uric, je bilo na njem nekaj sproščenega in odprtega. Kanameju se je zato kar stožilo, ko je pomislil, da se bo njuna vez kmalu prekinila. Če bi se izrazil nekoliko cinično, bi se z večjim obžalovanjem ločil od svojega tasta kot od žene, in dokler je bil z Misako še skupaj, je hotel opraviti vsaj še to dejanje sinovske pokornosti, kar mu sicer ni bilo podobno. Vendar je naredil veliko napako, ker se je odločil sam. Po navadi ni bil nepozoren na Misakine želje. Večer prej jo je seveda imel v mislih, a ko je rekla: »Grem po nakupih v Kobe,« je najprej posumil, da gre najbrž na zmenek z Asom. Ravno ko je telefoniral tast, se mu je pred očmi izrisala podoba Misako in Asa, ki se z roko pod roko sprehajata po obalah Sume, in nenadoma pomislil: »Če se je že nocej dobila z njim, potem bo jutri najbrž prosta.« Misako mu ni ničesar prikrivala in najverjetneje je res šla po nakupih in kakršnakoli druga razlaga bi bila najbrž samo plod njegove sumničavosti. Misako ni marala lagati in gotovo niti ni imela potrebe po tem. A ker se je zavedala, da Kanameju ne more biti prijetno, če vse pove naravnost, je bilo po drugi strani samoumevno, da si je Kaname brez vsakršne zlonamernosti njene besede: »Grem v Kobe po nakupih,« razlagal kot: »Grem na zmenek z Asom.« Misako je nedvomno vedela, da Kaname ni sumničav ali zloben. Čisto mogoče pa je, da si želi Asa videti tudi danes, čeprav ga je že sinoči. Sprva ga je videvala približno na en teden ali deset dni, zadnje čase pa so zmenki postali pogostejši in neredko se je z njim dobila tudi dva ali tri dni zapored.

Kaname se je šel okopat, se čez deset minut vrnil, puhteč od vroče vode in ogrnjen v kopalni plašč, Misako pa si je, še vedno strmeč v prazno, mehanično gladila nohte. Ko ga je vprašala: »Kako si se odločil? Bi rad šel na predstavo?« je svetlečo konico v trikotnik prirezanega nohta levega palca približala k nosu, ne da

bi ga pogledala. Kaname si je medtem stoje na verandi z ogledalom v roki urejal pričesko.

»Niti ne, ampak se mi je zareklo, da me zanima.«

»Kdaj si mu to rekel?«

»Ne spomnim se več, ampak res sem mu. S takšno gorečnostjo je glorificiral lutkovno gledališče, da sem nazadnje bleknil ja, da bi bil vesel.«

»Hi, hi,« se je ljubeznivo, a prazno zasmejala, kakor bi se popolnemu neznancu. »Se ti ne zdi, da si šel predaleč? Saj se z mojim očetom nikoli nisi veliko družil.«

»No, kakorkoli, vseeno bi se morala vsaj na kratko oglasiti.«

»Kje sploh je gledališče Bunraku?«

»Predstava ni tam. Bunraku je pogorel, menda je v gledališču Bente, v Dotonboriju.«

»Gotovo se tam sedi na tleh, ne. Tega ne morem trpeti, kolena me bodo obupno bolela.«

»Tako pač je na teh prizoriščih, ki jih obiskujejo omikani esteti. Tvoj oče včasih ni bil takšen, nekoč je imel rad film, a starejši ko je, bolj se mu okus spreminja. Prava ironija. Pred kratkim sem nekje prebral, da moški, ki v mladih letih letajo za ženskami, na stara leta zagotovo postanejo ljubitelji starin. Kot da bi ukvarjanje s kaligrafskimi svitki in opremo za čajno ceremonijo postalo nadomestek za seks.«

»Ampak oče še ne potrebuje nadomestka za seks. Saj ima Ohiso.«

»Prinaša mu približno enako veselje, kot mu ga njegove starine. Je kot nekakšna lutka v njegovi zbirki.«

»Če bova šla, bova morala trpeti njune izlive ljubezni.«

»Nimava kaj, vzemi to kot izkazovanje spoštovanja do staršev. Urico, dve ju bova prenašala, potem bova odšla.«

Kanameja je nenadoma obšlo, da ima njegova žena neki drug razlog, da si ne želi z njim ven, a ga je v tistem trenutku vprašala:

»Če že greva, boš oblekel kimono?« Vstala je in iz predalnika vzela več kompletov, zavitih v papir.

Kaname v oblačenju ni bil nič manj eleganten kot Misako, ta in ta površnik se je moral skladati s tem in tem kimonom, ta pa s prav določenim pasom, in tej skrbi za skladnost niso ušle niti najmanjše podrobnosti – ure, verižice, vrvice za prepasanje, cigaretnice in listnice. Ker je Misako vse do potankosti poznala, je takoj vedela, kaj gre s posameznim kimonom, in ker je tako kot te dni pogosto hodila sama ven, je za moža pripravila oblačila, preden je odšla. Za Kanameja je Misako le počela, kar se od žene pričakuje, a ker je bila to edina naloga, pri kateri je bila nujno potrebna, so ga ti trenutki vedno nenavadno begali. Še posebej, kadar je tako kot danes stala za njim ter mu pomagala obleči kimono in popraviti ovratnik, je jasno začutil, kako zelo nenavaden in kontradiktoren zakon imata. Le kdo bi si, če bi ju zdaj videl, mislil, da nista več zares mož in žena? Ne hišna pomočnica ne služkinja si niti v sanjah nista predstavljali, kaj se plete oziroma ne plete med njima. Celó sam se je, medtem ko mu je Misako pomagala tudi pri natikanju spodnjega perila in nogavic, spraševal, kaj jima manjka, da bi bila pravi zakonski par. Zakonska zveza vendarle ne sloni zgolj in samo na posteljnih zadevah. Kaname je v preteklosti imel veliko žensk za eno noč. Toda ali ne naredijo zakonskega življenja prav drobne intimne pozornosti in prijazne geste? Kaj ni prav to bistvo zakonskega življenja? S tega vidika Misako ni bila slaba žena.

Medtem ko si je okoli pasu ovijal in zavezoval ročno tkan brokatni obi, je gledal v tilnik ženo, ki je čepela pred njim. Na njenih kolenih se je razgrinjal črn svilen površnik, ki ga je rad nosil. Misako se je skozi drobno zanko na zavihku površnika trudila z lasnico vdeti ploščato vrvico v vzorcu paščka za katano. V njeni beli dlani je lasnica izstopala kot črna črta. Vsakič, ko je trčila s prsti, so priostrene konice do leska zglajenih nohtov zapokljale kot zmečkana

svila. Zaradi dolgoletnih izkušenj se je Misako pronicljivo odzivala na moževe občutke, a kot da jo je bilo strah, da bo tudi njo potegnilo v enako čustvenost, je naloge, ki naj bi jih žene počele, opravljala namenoma brez predaha, hitro, spretno, iz dolžnosti, a prav zato je Kaname lahko kradoma škilil vanjo, ne da bi jo pogledal v oči. Poln obžalovanja, da bo šel stran od nje, si je ogledoval njena vratna vretenca tik pod tilnikom ter oblost polnih ramen pod kimonom. Videl je, kako se ji je zaradi podrsavanja s koleno po rogoznicah nabral spodnji rob kimona, da so ji izpod njega pokukali goli gležnji in stopala v belih nogavicah, po tokijski modi trdo poškrabljenih, da so bile kot leseno kopito. Koščki kože, ki jih je oplazil s pogledom, so za skoraj tridesetletnico delovali še vedno mladostno in sveže, in če bi šlo za ženo koga drugega, bi se mu zdeli najbrž lepi. Še zdaj bi jo prav rad objel, kakor jo je nekoč noč za nočjo, žal pa ga ni več privlačila, kot ga je na začetku zakona. In ko je pomislil, da sta svežina in mladost prav gotovo posledica nekakšnega vdovskega življenja, v katero jo je zadnja leta pahnil, je bolj kot obžalovanje občutil čuden hlad.

»Danes,« je rekla Misako, vstala in stopila možu za hrbet, da mu je pomagala nadeti površnik, »je tako lep dan. Preveč lep, da bi ga prebila v gledališču.«

Kaname je dvakrat, trikrat začutil, da ga je s prsti oplazila po zatilju, toda dotik je bil profesionalno hladen kot prsti brivca.

»Ne bi morala telefonirati Asu?« je povrtal globlje v njene besede.

»Kaj pa vem ...«

»Kar pokliči ga, tudi meni bi bilo ljubše, da greš ven.«

»Saj mi ni treba ...«

»Ampak ne bo zelo lepo od tebe, če ga boš pustila čakati.«

»Prav imaš.«

Misako je nekoliko poomahovala, nato pa rekla:

»Kaj misliš, kdaj približno se bova vrnila iz gledališča?«

»Če greva zdaj in če ostaneva samo za eno dejanje, sva lahko nazaj ob petih, šestih.«

»Ne bom potemtakem prepozna, da grem v Sumo?«

»Po mojem ne, ampak tako ali tako ne veva, kakšne načrte ima tvoj oče. Če naju bo povabil na večerjo, ne bova mogla zavrniti ... No, še vedno lahko svoj zmenek prestaviš na jutri.«

Ob teh besedah je služkinja Osayo odprla drsna vrata:

»Oprostite, za gospo je prišel telefonski klic iz Sume.«

Misako se je po telefonu pogovarjala več kot pol ure, a se je nazadnje le dogovorila, da bo prišla v Sumo naslednji dan. Bilo je že čez drugo uro, ko je šla proti vsem pričakovanjem s Kanamejem ven, čeprav je bila še vedno videti slabe volje.

Občasno, še posebej ob nedeljah, sta s sabo vzela še Hiroshija, ki je takrat obiskoval četrti razred osnovne šole, vendar sta zadnje čase na družinske sprehode odhajala predvsem zato, da bi pomirila otroka, pri katerem je bilo že videti, da je bežno zaslutil, da se med očetom in mamo nekaj poraja. Pozabila sta že, koliko mesecev je preteklo, odkar sta šla nazadnje sama ven. Ko bo Hiroshi prišel domov in izvedel, da sta šla oče in mama z roko v roki v mesto, bo najbrž prej vesel kot pa žalosten, ker sta ga pustila doma. Toda Kaname ni zmožgal presoditi, ali je to za otroka dobro ali slabo. Desletni otroci večinoma niso nič manj pronicljivi kot odrasli. Kadar je Misako rekla: »Videti je, da opazi, česar drugi ne. Kako je dojemljiv ...« je Kaname vselej v smehu odgovoril: »To pri otrocih ni nič posebnega. Samo kakšna preveč raznežena mama se lahko nad tem navduši.« Kaname se je zatorej odločil, da se bo ob primernem času s sinom o vsem pogovoril kot odrasel z odraslim. Nazorno mu bo pojasnil, da ne oče ne mama nista kriva, potem bo nadaljeval, da če se že pogovarjamo o iskanju krivca, je to samo nesprejemljiv, v stare moralne vzorce ujet način gledanja na njuno razmerje in da se v prihodnosti otroci takšnih staršev ne bodo več sramovali, končal pa bo s tem, da bo, ne glede na karkoli, vedno imel očeta in mamo in da bo lahko po želji preživel čas pri enem ali pri drugem. Hiroshi bo moral razumeti. Napletati neodgovorne laži samo zato, ker je bil otrok, se mu je zdelo enako nedopustno kot preslepiti odraslega. Še vedno je obstajala drobna možnost, da z Misako na-

zadnje ne bosta šla narazen, pa tudi če se bo to zgodilo, otroku ne bi rad po nepotrebem povzročal skrbi, ker točen datum še ni izbran. Menil je, da lahko ta pogovor opravi kadarkoli, zato ga je ves čas prelagal. Vseeno sta Kaname in Misako želela na otroka delovati pomirjujoče, in ker sta hotela videti njegov veseli obraz, sta igrala ljubeč zakonski par. Vendar je Hiroshi čutil, da je vse skupaj le igra, in jima nikakor ni zaupal. Čeprav je bil videti vesel, je morebiti čutil zaskrbljenost staršev, tako da je po drugi strani tudi on po svojih močeh skušal nanju delovati pomirjujoče, pri čemer je pokazal vso svojo instinktivnost in neverjetno globoko pronicljivost. Kanameja je bilo zato kar groza, ko so si na sprehodu kot srečna družina vsi trije nadevali nasmehe na obraze, kot da v resnici ne skrivajo svojih pravih čustev. Se pravi, da zdaj, ko je v zarotništvo med zakoncema vstopil še otrok, niso več slepili drug drugega, so pa vsi trije slepili okolico. Kanameju se je zdelo to, da je bil v pretvarjanje prisiljen tudi otrok, nič manj kot pokvarjeno in obžalovanja vredno.

Kaname pa ni imel poguma, da bi svoj zakon ponujal kot pionirski primer nove morale. Pri svojem početju ni bil nesamozavesten, nobene slabe vesti ni imel, in nikakor ni šlo za to, da se v ključnem trenutku ne bi znal odločno postaviti zase, toda vseeno se ni želel za vsako ceno spraviti v neugoden položaj. S svojim premoženjem, sicer manjšim, kot je bilo očetovo, z direktorskim položajem, ki je bil to samo na papirju, je kot pripadnik lagodno živečega razreda, čeprav mu je komajda še pripadal, rad užival karseda mirno življenje, v kotu družbe, zadržano, skromno, ne da bi preveč izstopal ali bil v sramoto prednikom. Ni se bal, da bi se sorodniki vmešavali v njegovo življenje, a če ne bo zaščitil žene, ki bi bila deleža veliko manj razumevanja kot on, se bosta nazadnje oba znašla v brezizhodni situaciji. Na primer, če bi tast v Kjotu izvedel, kaj njegova hči zadnje čase počne, ji kljub svoji širokomiselnosti takšnega predrznega vedenja že zavoljo ohranjanja spodobnosti najbrž ne bi

odpustil. In če bi se vseeno ločila od Kanameja, je vprašanje, ali bo lahko odšla k Asu, kakor si želi, obviselo v zraku. »Pritiska staršev in sorodnikov se niti najmanj ne bojim. Prav nič si ne bom belila glave, če se mi odrečejo,« je govorila. Toda ali bi to zares lahko storila? Glede na to, da je imel tudi Aso starše in sorojence, je bilo mogoče predvideti, kakšna škoda bi ji bila povzročena, če bi o njej zakrožile zlonamerne govorice. Ne le to, misliti je bilo treba tudi na Hiroshijevo prihodnost, v kateri bo mama nekakšna ljubica. Da bi bila lahko tudi po razvezi še naprej vsak na svoji poti srečna, je Kaname po pretehtavanju različnih vidikov sklenil, da je iskanje razumevanja pri ljudeh okoli sebe nujno, zato raje ni vzbujal preveč pozornosti. Zakonca sta postopoma krčila krog znancev, s katerimi sta imela redne stike, in karseda pazila, da niso pogledovali v njuno zasebnost. Vseeno sta tu in tam morala odigrati zgleden zakonski par, a se takrat nikoli nista počutila preveč dobro.

Eden od razlogov, zakaj Misako zadnje čase začuda ni vleklo ven, je bil, da ji je bilo to sprenevedanje neprijetno. Bila je plašnega značaja, vendar globoko v sebi čvrsta, zaradi česar se je veliko pogumneje kot Kaname spopadala z zakoreninjenimi navadami, dolžnostjo, enostranskimi koristmi in podobnim. Čeprav se je v dobro moža in otroka trudila po najboljših močeh, ji nedvomno ni bilo všeč, da se je tako kot danes namenoma pretvarjala. Ne le da ji je bilo neprijetno sleparjenje drugih in sebe, temveč je morala misliti tudi na Asa. Četudi je okoliščine še tako dobro razumel, mu najbrž ne bi bilo všeč, če bi slišal, da je z možem obiskala živahno središče Osake. Razen v res neizogibnih primerih nikakor ni odobral, da to počne. Misako je paralo živce, ker Kanameja ni mogla naglas vprašati, zakaj ne premore toliko obzirnosti oziroma zakaj si ne beli glave, tudi če ve, da Asu ni vseeno. In še, zakaj se zdaj prilizuje njenemu ostarelemu očetu? Če bi bil oče Kanameju tast na vekov veke, bi še razumela, ampak ali ni njuno druženje zdaj brezplodno,

če mu kmalu ne bo mogel več reči »ata«? Mar resnica o razvezi ne bo očeta samo še bolj razjezila, če mu bo Kaname zdaj izkazoval le nekakšno površno sinovsko vdanost?

Tako pestujoč vsak svoje misli sta zakonca sedla na vlak za središče Osake. Bil je konec marca, ko so se zgodnje češnje že odele v cvetove, a v bleščeči sončavi je bilo še vedno čutiti rahel hlad. Čvrsto svileno blago Kanamejevega površnika, ki je silil izpod lahkega spomladanskega ogrinjala, se je v svetlobi, presejani skozi okno, lesketalo kot mivka na polju. Kadar se je oblekel po japonsko, se je držal pravila, da si niti v mrazu ni nadel dodatne srajce. Ko si je roke vtaknil v rokave, je na goli koži začutil sveže sapice, ki so silile pod spodnji kimono. Bilo je zunaj prometne konice, maloštevilni potniki so se počasi nakapljali v vagon, zrak pod sveže pobeljenim stropom je bil prosojen do zadnjega kotička, obrazi ljudi na klopeh so bili videti zdravi in veseli. Misako se je nalašč usedla na klop nasproti svojega moža, si obraz zakopala globoko v krzneni ovratnik in brala neki preveden roman v žepni izdaji. Prsti, ki so oklepali platnice v čisto novem belem ščitnem ovitku, togem kot kositrna plošča, so bili odeti v mrežaste svilene rokavice safirno modre barve in skozi drobne zanke so tu in tam pokukali zglajeni nohti.

Navadila se je, da se je na vlaku skoraj vsakič usedla nasproti njega. Če je bil z njima Hiroshi, je sedel med njima, kadar pa sta bila sama, se je po navadi najprej usedel eden, drugi pa je počakal in se nato usedel na nasprotni sedež. Ne le da jima je bilo neprijetno sedeti na isti klopi tako blizu, da sta skozi oblačila začutila telesno toploto drugega, temveč se jima je zdelo, kot da tega sploh ne bi smela početi, kot da je to celo nekaj nemoralnega. Čeprav sta sedela drug nasproti drugega, pa se nista mogla gledati, zato si je Misako, da bi pogled usmerjala v kaj drugega, vedno pripravila kakšno čtivo, in brž ko je sedla, si je knjigo kot zastor dvignila pred obraz. Izstopila sta na končni postaji Umeda v središču Osake, vsak

iz svojega snopiča vozovnic iztrgala eno, in kot da sta se dogovorila vnaprej, stopila na ploščad pred železniško postajo v razmiku dveh, treh korakov, on spredaj, ona za njim, in se brez besed vkrcala v taksi. Tam sta naposled le sedela z ramo ob rami kot mož in žena. A če bi ju skozi štiri šipe taksija uzrl kdo tretji, bi opazil, da sta njuna obraza zazrta naravnost predse in da se kot papirni izrezanki, tesno postavljeni druga ob drugo, čelo ob čelo, nos ob nos, brada ob brado, zibljeta skladno z zibanjem vožečega se avtomobila.

»Kaj je sploh na sporedu?«

»Po telefonu mi je povedal, da *Dvojni samomor pri Amijimi*, in potem še nekaj, pozabil sem ...«

Vsak je še nekaj malega rekel, kakor da bi besede iz njiju iztisnil dolg molk, vendar sta še kar strmela predse. V kotičku oči sta samo medlo zaznavala nos drug drugega.

Misako ni vedela, kje je gledališče Benten, tako da ni imela druge možnosti, kot da spet molče sledi Kanameju, potem ko sta pri mostu Ebisu izstopila iz vozila. Po navodilih, ki jih je Kaname dobil po telefonu od tasta, sta povprašala v gledališki čajnici, od tam pa ju je pospremila natakariča. Misako je še bolj zamorilo, ko je pomislila, da bo že čez nekaj trenutkov morala stopiti pred očeta in odigrati vlogo žene. Pred oči ji je zaplavala podoba ostarelega očeta, kako sedi v parterju z veliko mlajšo ljubico Ohiso in ves zatopljen v dogajanje na odru k ustom nosi kupico sakeja. Že ob očetu ji je bilo neprijetno, ona pa ji je šla še bolj na živce. Misako se kot rojena odrezava Tokijčanka že po naravi ni ujemala s tem pustim, v Kjotu rojenim dekletom, ki je na kakršnokoli vprašanje le pohlevno odgovorila. Še veliko bolj neprijetno pa ji je bilo, da njen oče ob njej ni deloval kot oče, temveč kot pokvarjen starec.

»Samo eno dejanje si bom ogledala in potem odšla,« si je uporniško rekla, ko je ob vstopu v dvorano vanjo butnilo močno brenkanje staromodnega šamisena.*

Le koliko let je tega, odkar me je do sedeža v gledališču pospremila natararica iz gledališke čajnice? Kaname je sezul natikače, in ko je stopil po lesenem hodniku in pod stopali začutil gladke in hladne podnice, mu je srce za trenutek oplazil oddaljen spomin na mamu. Ko je imel približno pet ali šest let, se je v maminem naročju z rikšo odpeljal v gledališče v četrt, ki danes nosi ime Ginza. Občutek hladnega lesenega poda, ko je v nogavicah stopal po hodnikih, po katerih ga je skupaj z mamu, ki jo je držal za roko, popeljala natararica iz čajnice, je bil natanko takšen kot zdaj. Gledališke hiše so bile nekoč nenavadno hladne. Še zdaj se spominja, kako je skozi rokave in pod rob praznjega kimona pronicala kot mentol hladna sapica, toda ta svežina, čeprav zbadajoča, ga je prijetno spominjala na toplo vreme zgodnje pomladi in cvetoče slive. »Kmalu se bo začelo,« ga je spodbudila mama in pohitel je za njo, medtem ko mu je razbijalo srce v malih prsih.

Vendar je bilo danes v dvorani hladneje kot na hodniku, in ko sta Misako in Kaname stopala po prehodu, sta občutila, kot da jima je nekaj vklenilo roke in noge. Pogledala sta okoli sebe, prostorna dvorana je bila le do četrte zasedena in zdelo se je, da je po prostoru zavel veter z ulice, celo lutke na odru so se premikale z vpotegnjenimi glavami, videti so bile osamljene, zapuščene, več kot pomilovanja vredne, kar je z mrakobnim glasom pripovedovalca in zvokom šamisena tvorilo nenavadno harmonijo. V dodobra praznem parterju je večina gledalcev sedela blizu odra, med njimi pa sta jima že od daleč v oko padla očetovo plešasto teme in gladko

---

* Šamisen je tristrunsko glasbilo z dolgim vratom in resonančnim trupom, opetim v mačje usnje, na katero se igra s trzalico. (Vse opombe so prevajalčeve.)

lesketajoča se Ohisina težka, prečna figa. Ko sta se spuščala po prehodu, ju je Ohisa opazila:

»Ah, sta že tukaj,« je tiho rekla, se presedla in na svoja kolena drugo za drugo previdno naložila zlato okrašene lakirane škatle za malico, da ne bi zasedale prostora. »Prišla sta,« je šepnila staremu in počepnila za njim, da bi Misako naredila prostor, vendar se je stari le rahlo obrnil in odvrnil:

»A tako,« in se zavzeto zagledal v dogajanje na odru. Njegov praznji površnik iz glajene svile, kakršnega bi nosili nekoč, je bil nedoločljive barve, neki odtенок zelene, podoben kostumom lutk, živahen in hkrati rahlo umirjen. Izpod kimona v drobnem, tkanem vzorcu, je gledal podkimono žafranaste barve, iz levega rokava mu je molel komolec, s katerim se je naslanjal na predelno steno lože. Pri tem je roka zategnila rokav kimona, da je ovratnik še bolj izstopil in so bila ramena videti še bolj zaobljena – najsibo v oblačenju ali drži, vse je rad počel na način starega človeka. »Stari naj se obnašajo letom primerno,« je rad govoril. Pri njem je vse od izbire barv naprej sledilo načelu: »Če se po petdesetem oblačiš vpadljivo, si videti samo starejši.« Kanameju se je to vedno zdelo smešno, saj tast sploh ni bil toliko star, čeprav se je ves čas imel za »starega«. Če se je poročil enkrat pri petindvajsetih, zdaj že pokojna soproga mu je rodila Misako kot prvo hčer, potem ni mogel imeti več kot pet- ali šestinpetdeset let. Misakina opazka, da se očetova želja po seksu še ni preobrazila v kaj drugega, je samo potrdila, kar je tudi Kaname že prej trdil, da »je tastovo starčevsko vedenje samo ena od njegovih ljubiteljskih dejavnosti«.

»Gospa, najbrž vas bolijo noge, kajneda? Izvolite jih iztegniti semkaj,« je dobronamerno rekla Ohisa in v tesni loži marljivo nalivala čaj, ponujala prigrizke, tu in tam namenila kakšno besedo Misako, ki se ni niti ozrla, medtem pa iztegovala desnico nazaj in staremu, ki je kupico, odloženo na vogal kadilskega pladnja, držal za rob, tiho

dotakala sake, kadar je opazila, da je pošel. Zadnje čase je stari govoril, da je »treba sake piti samo iz lakiranih kupic«, in tudi tokrat je s sabo prinesel tri, rdeče lakirane z zlatimi motivi iz Hiroshigejeve serije ilustracij *Triinpetdeset postaj na cesti Tokaido*.^{*} Kot nekoč dvorne dame na ogledu cvetočih česenj je v predalčkih, vstavljenih v lakirano nosilo, okrašeno s podobami iz zlatega prahu, s sabo iz Kjota prinesel vse, od pijače do priboljškov, zaradi česar z Ohiso v gledališki čajnici najbrž nista bila priljubljeni stranki. Zagotovo je vsa ta priprava dobrot padla na Ohisina ramena.

»Bi kozarček?« je ponudila Ohisa, iz predalčnika vzela novo kupico in jo podala Kanameju.

»Hvala, čez dan sicer ne pijem ... Ampak če slečem ogrinjalo, je nekoliko hladno ... No, mogoče pa bom malo.«

Njegovo lice je oplazilo nekaj pramenov Ohisine pričeske, ob katerih je zavel komaj zaznaven vonj, podoben nageljnovim žbicam. Nemara od pomade za lase? Na dnu do roba polne kupice je zagledal z zlatom narisano goro Fudži, pod njo pa drobno veduto vasi v Hiroshigejevem slogu s pripisom: *Numazu*.

»Kar malo neprijetno mi je piti iz tega. Preveč elegantno je.«

»Kaj res?«

Ko se je Ohisa zasmejala, so se pokazali potemnjeni zobje, kar je bila ena od ljubkih značilnosti žensk iz Kjota. Prednja zoba sta bila pri korenini črna, kot da bi bila obarvana na staromodni aristokratski način, dodatni zob nad desnim kočnikom pa je bil tako oster, da se ji je zatikal za gornjo ustnico. Nekateri bi njena usta označili za otroško očarljiva, toda iskreno rečeno, nikakor niso bila lepa.

---

^{*} *Triinpetdeset postaj na cesti Tokaido (Tokaido gojusan tsugi)*: znamenita serija vedut, ki jih je leta 1832 ustvaril umetnik lesoreza Utagawa Hiroshige. Prikazuje postaje na cesti Tokaido med današnjim Tokiem in Kjotom, na katerih so morali popotniki pokazati dovolilnice za potovanje po državi.

Čeprav je bila Misakina ocena, da dajejo vtis umazanosti in barbar-skosti, kruta, pa je bilo na neuki ženski, ki si ni zdravila gnilih zob, nekaj žalostnega.

»Ste priboljške prinesli od doma?« je vprašal Kaname, medtem ko je grizljaj jajčni svitek, ki ga je dobil na krožničku.

»Tako je.«

»Koliko dela ste si naredili, da ste s sabo prinesli vse te škatle in škatlice. Jih boste morali odnesti še nazaj?«

»Tako je. Gospod pravi, da je hrana v gledališki čajnici brez okusa in neužitna,« je Ohisa pojasnila želje starega.

Misako se je na hitro ozrla vanju, a je nemudoma obrnila glavo nazaj proti odru.

Kaname je že prej opazil, kako jadrno je Misako potegnila nogo nazaj vsakič, kadar jo je tu in tam iztegnila in se s stopalom dotaknila njegovega kolena, in ni si mogel pomagati, da se ne bi sam pri sebi grenko nasmehnil njeni pazljivosti, da v tem tesnem prostoru ne bi bila videti kot zakonca.

»Kako se ti zdi, ti je zanimivo?« je od zadaj nagovoril ženo, da bi razrahljal napetost v zraku.

»Vidva vidita toliko modernih in zanimivih stvari. Najbrž nimata nič proti, če kdaj pa kdaj vidita tudi kakšno lutkovno predstavo,« je rekla Ohisa.

»Bolj ali manj gledam samo obraze pripovedovalcev. Zdi se mi veliko bolj zanimivi od lutk,« je rekla Misako.

»Khm, khm,« se je glasno odkašljajl stari, ki mu je pogovor očitno prišel na ušesa. Ne da bi umaknil pogled z odra, je potipal za usnjeno tobačnico, ki je zlezla pod blazino. Ko jo je našel, je pobrskal še za pipo. Ohisa je opazila, kaj počne, pipo izvlekla izpod blazine, jo napolnila in mu jo na dlani ponudila, nato pa, kakor da bi se tudi sama nečesa spomnila, izza obija potegnila svilen etui in pod pokrovček na zatič vtaknila majhno belo dlan.

Seveda, tradicionalno lutkovno predstavo si je najbolje ogledati z ljubico ob sebi in ob kupicah sakeja. Potem ko so vsi umolknili, je Kaname, zaposlen s to mislijo in ker ni imel drugega početi, rahlo okajene oči usmeril proti odru, na katerem se je odvijal *Dvojni samomor*. Začutil je, da se ga je popita kupica, ki je bila nekoliko večja od običajnih, prijela, oder se mu je zdel kar daleč, in ker mu je rahlo migotalo pred očmi, se je moral kar precej potruditi, da je razločil obraze in kostume lutk. Nepremično je opazoval lik junakinje Koharu, ki je sedela na desni strani odra. Na obrazu Jiheija, njenega ljubimca, je bilo nekaj očarljivega, spominjalo je na maske gledališča *no*, a ker so lutki v stoječem položaju noge izpod dolgega trupa le mlahavo bingljale, se je lutk nevajen gledalec z njo težko poistovetil. Najlepša je bila Koharu, ki je samo nepremično sedela in pobešala pogled. Krilo pretirano bogatega težkega kimona se je nenaravno razgrinjalo čez njena kolena, a to je v tistem trenutku odmisлил. Stari je japonske lutke primerjal z zahodnjaškimi marionetami. Trdil je, da jim upravljanje z vrvicami res daje veliko gibljivosti v rokah in nogah, a da ostajajo v bokih in trupu popolnoma toge. Zaradi tega v njih ni prožnosti in impulzivnosti živega človeka in ne dajejo vtisa, da se pod kostumom napenjajo prave mišice. Nasprotno pa trup japonske lutke upravlja roka neposredno od znotraj, kar ustvari pristen vtis človeškega telesa, ki pod kostumom živi in diha. To je mogoče s spretno izrabo ohlapnega japonskega kimona, zato te tehnike ne bi mogli uporabiti na lutki v zahodnjaškem oblačilu. Zato so lutke *bunraku* edinstvene, težko bi rekli, da še kje obstajajo tako domišljeno vodene lutke. Stoječa lutka je pri intenzivnem gibanju čudno neskladna, ker je težko preprečiti, da spodnji del ne bi obvisel v zraku, in v tej slabosti je nekoliko podobna zahodnjaškim marionetam. Če bi tastovo razpravljanje prignali dalje, sedeča figura pravzaprav kaže celo več zanosa, v rahlih trzajih ramen, ki nakazujejo dihanje, v rahlih koketnih kretnjah in komaj

zaznavnih premikih je Koharu pravzaprav srhljivo živa. Kaname je v roke vzel gledališki list in poiskal, kdo animira lutko Koharu. Bil je Bungoro, ki je v tej zvrsti veljal za nepreseženega umetnika. In res je deloval, kot je za mojstra značilno, nežno in prefinjeno. Vselej s sproščenim nasmeškom na obrazu in z naklonjenim pogledom, kakor da skrbi za lastnega otroka, je spremljal pričesko lutke v svojih rokah, in videti mu je bilo, da v tej umetnosti uživa, s čimer je zaradi svojega načina življenja nehote vzbujal zavist. Nenadoma se je Kaname spomnil na vile iz filma o Petru Panu.* Koharu, oblečena v ohlapen kostum, je s človeškim, a pomanjšanim telesom slonela v Bungorojevih rokah kot nekakšna vila.

»O spremljevalni glasbi ne vem kaj dosti, ampak Koharu mi je prav všeč,« je rekel Kaname, kot da govori napol sam sebi, Ohisa ga je najbrž slišala, vendar se nihče ni odzval. Da bi si izostril pogled, je Kaname tu in tam pomežiknil, sčasoma se mu je okajenost, ki je grela telo, razkadila, takrat je tudi Koharujin obraz dobil jasnejše obrise. Koharu je levo roko potegnila v rokav kimona, desnico grela nad žerjavnico in se kar dolgo, popolnoma nepremično, z brado, spuščeno v pregib ovratnika, potapljala v misli. Potem ko je Kaname vztrajno zrl vanjo, lutkarja nazadnje sploh ni več opazil. Koharu ni bila več vila v Bungorojevih rokah, temveč je bila bitje iz mesa in krvi, ki sedi na rogoznicah. Vseeno pa je delovala drugače kot igralec. Ne glede na to, kako spretno sta znamenita igralca gledališča *kabuki* Baiko in Funsuke prehajala med različnimi vlogami, je iz njiju vedno vel njun lastni igralski slog, Koharu pa je bila le Koharu in čisto nič drugega. Čeprav bi lahko rekli, da so ji manjkali živi izrazi na obrazu; a če dobro pomislimo, najbrž nekoč tudi prostitutke v rdečih četrtilih niso kazale svojih občutij, ki so jih prevevala. Mo-

---

* Mišljen je ameriški film *Peter Pan* iz leta 1924 v režiji Herberta Brenona. V Osaki je bil prvič prikazan leta 1926.

goče je bila tudi resnična Koharu, ki je živela konec sedemnajstega stoletja, »ženska lutka«. Kakorkoli, tudi če ni zares živela, Koharu, o kateri sanjajo gledališki obiskovalci, ni Koharu v interpretaciji Bai-koja ali Funsukeja, temveč je ta lutka. Nekdaj idealna lepotica je bila gotovo zelo skromna in svoje individualnosti ni želela kazati, zato je bila za njeno upodobitev lutka primernejša, kakšno izrazitejše izkazovanje osebnosti bi bilo samo ovira. Nedvomno so junakinje iz preteklih časov, kot so Koharu, Umegawa, Sankatsu in Oshun, pri ljudeh vzbujale enak vtis. To pomeni samo, da je v japonski tradiciji prav lutka Koharu podoba »večne ženskosti« ...

Ko je pred približno desetimi leti obiskal zdaj že propadlo gledališče, Kanameju lutke niso vzbudile nobenega zanimanja, na predstavo je ohranil le dolgočasen spomin, danes pa ga je presenetilo, čeprav je prišel brez pričakovanj in iz dolžnosti, kako ga je, ne da bi se zavedal, potegnilo v odrski svet. V teh desetih letih sem se pač postaral, si je moral priznati. V tem smislu se ne morem več norčevati iz tastovega navduševanja nad staromodnim. Ne bo preteklo deset let in bom stopil na natanko isto pot, kot je stari. Dobil si bom ljubico, kakršna je Ohisa, za pasom mi bo visela usnjena tobačnica, na gledališke predstave si bom prinašal malico v lakiranih škatlah z zlatimi okraski ... Ne, mogoče niti ne bom čakal deset let. Že v mladosti sem se delal, da sem starejši, tako da sem nagnjen k hitrejšemu staranju. Kaname si je od strani ogledal Ohisin okrogli obraz in hkrati Koharu na odru. Zdelo se je, da ima Ohisin lenobni obraz, kot da bi bila ves čas zaspana, s Koharu nekaj skupnega. Takrat sta ga v prsih začrvičili dve nasprotujoči si čustvi: prvo je bilo, da vstop v starost ni nujno nekaj žalostnega, saj ima tudi starost svoja veselja, drugo pa, da je že razmišljanje o tem znamenje staranja in da namera, da se z Misako razideta, morebiti izraža le željo, da v novi svobodi zaživita drugo mladost, tako da se zdaj za nobeno ceno ne sme postarati ženi na očeh.

»Najlepša hvala, da ste me sinoči poklicali,« je Kaname ponovno ogovoril tasta, ki se je med odmorom obrnil nazaj k njima. »Po vaši zaslugi danes preživljam res zanimiv dan. Tega ne govorim zaradi lepšega, nekatere stvari so prav fine.«

»Ah, saj nisem lutkar, tako da se mi ni treba dobrikati,« je tast rekel samozadovoljno, in kot da ga zebe, zgrbil vrat v obledelo modrikasto svilenno ruto, sešito iz starega ženskega oblačila. »Ko sem vaju povabil, se mi je zdelo, da vama bo mogoče dolgčas, ampak saj ni nič hudega, če enkrat vidita kaj takšnega.«

»Sploh ne, bilo je zelo zanimivo. Popolnoma drugače kot takrat, ko sem lutke nazadnje videl. Veliko bolj, kot sem si predstavljal.«

»Le kaj bo, ko takšnih mojstrskih lutkarjev, ki animirata Jiheija in Koharu, ne bo več?«

Misako se je ugriznila v spodnjo ustnico in zadržala ciničen nasmeh, kot da si misli: »No, zdaj se bo začelo predavanje,‘ v dlan ugnezdila ročno zrcalce in si napudrala nos.

»Škoda, da ni več občinstva. Saj ob sobotah in nedeljah menda ne more biti tako prazno?«

»Ne, vedno je tako ... Danes jih je še veliko. V bistvu je ta dvorana prevelika, prejšnje gledališče je bilo udobno majhno.«

»V časopisu sem prebral, da nimajo dovoljenja za ponovno gradnjo.«

»Bolj gre za to, da ob tako skromnem občinstvu matična gledališka hiša noče sama investirati gradnje. Če že imamo opravka s tako pristno ošaško ljudsko umetnostjo, bi se morali javiti dobrotniki, ne?«

»Zakaj pa vi ne postanete eden od donatorjev, oče?« ga je podražila Misako. Stari je z vso resnostjo odgovoril:

»Ker nisem iz Osake ... To je vsekakor dolžnost Osačanov.«

»Ampak saj občudujete osaško umetnost, ne? Malone bi lahko rekli, da ste pred Osako kar pokleknili.«

»Potemtakem si ti, Misako, pokleknila pred zahodnjaško glasbo, ne?«

»Ne toliko kot vi, pač ni mi všeč tole recitiranje, vreščече in hrupno je.«

»Vreščec je tvoj džez, ki sem ga zadnjič nekje slišal. Kaj sploh je? Nič drugega kot ljudski godci v zahodnjaški preobleki. Če je to popularno, imaš tega na Japonskem že od nekdaj vse polno. Cigumigu in pol!«

»Gotovo ste poslušali džez v kakšnem cenenem kinematografu.«

»Obstaja mogoče džez višjega razreda?«

»Seveda ... Ne delajte se prehitro norca iz džeza.«

»Sploh ne razumem več današnje mladine. Dekleta se sploh ne znate več urediti. Kako se, na primer, reče temu, kar imaš v roki.«

»Temu? Temu se reče pudrnica.«

»Če je tole zdaj moderno, tudi prav, ampak nič elegantnega ni v tem, da vpričo drugih tole odpirate, se gledate v zrcalce in pudrate. Tudi Ohiso sem večkrat okaral, ker je imela to s sabo.«

»Ampak če je tako prikladno.« Misako je mirno obrnila zrcalce k svetlobi, medtem pa šminko naslonila na ustnice ter si jo nalašč počasi in natančno nanesla.

»Obupno si videti. Včasih se nobeno pošteno dekle ali ženska ne bi tako obnašala v javnosti.«

»Zdaj pa se vse, v zvezi s tem ne morete nič. Ena od mojih znank, s katerimi hodim na kosilo, slovi po tem, da izvleče zrcalce, takoj ko sede za mizo. Ko pride hrana, se najprej napudra in kar pozabi na svoj krožnik. Zaradi nje vsako kosilo traja celo večnost. Ona je sicer ekstremen primer.«

»Kdo je to?« je vprašal Kaname.

»Gospa Nakagawa, ne poznaš je.«

»Ohisa, malo poglej žerjavico, prosim.« Tast je izpod kimona izvlekel zavoj z grelnikom. »Težko prenašam ta hlad, mogoče je dvorana preveč prostorna ali pa je ljudi premalo,« je zamomljal. Medtem ko je imela Ohisa polne roke dela z razpihovanjem žerjavice v grelniku, je priložnost izkoristil Kaname, da je dvignil kositrno stekleničko za sake, ki sta jo stari in Ohisa prinesla s sabo:

»Kaj menite, bi se pogreli še od znotraj?«

Misako je bila že nekaj časa na trnih, saj je kazalo, da se bo kmalu začelo drugo dejanje, Kanameju pa se ni nikamor mudilo in ni dajal nobenega znaka za odhod. Ko je prišel telefonski klic iz Sume, je res rekla: »Niti malo se mi ne ljubi, iz gledališča bom odšla, kot bom lahko hitro. Če bom lahko, se bom s tabo dobila okoli sedmih.« Ampak Asu je rekla tudi, da ne ve, kako se bodo stvari odvijale, zato da naj ne računa nanjo ...

»Jutri me bodo gotovo ves dan bolele noge,« je rekla in si z opaznimi kretnjami pomasirala kolena.

»Do naslednjega dejanja se lahko presedeš sem.«

Kaname ji je pri teh besedah pomežiknil, kot da se ji želi pritožiti, da zdaj pa res ne moreta reči, da gresta, kar jo je samo še bolj poparilo.

»Kaj, ko bi se šla na hodnik malo razhodit?« je pristavil njen oče.

»Mislite, da je tam kaj zanimivega?« je rekla napol cinično, nato pa se zatekla v šalo: »Tudi jaz sem pokleknila pred osaško umetnostjo. Že po enem dejanju sem pokleknila bolj kot oče.«

»Hi, hi,« se je Ohisa zasmejala skozi nos.

»In kaj boš ti?« je Misako vprašala Kanameja.

»Kaj pa vem, vseeno mi je,« je Kaname po svoji stari navadi nedoločno odgovoril, vendar prav danes ni mogel prikriti blagega nezadovoljstva, ko je Misako nadležno vrtala vanj z vprašanjem: »Ali greva ali ostaneva?« Vedel je, da si ne želi ostati dolgo, in tudi če mu ne bi nič rekla, se je nameraval ob primernem trenutku diplomatsko

izmakniti, toda ker sta bila povabljeni, bi Misako lahko vsaj pred očetom pokazala nekaj dobre volje in odločitev prepustila njemu. Toliko bi se že lahko prilagodila, da bi ohranila videza poročenega para.

»Če greva zdaj, sva lahko še točna.« Ne meneč se za njegov izraz na obrazu, je na prsih odprla z emajlom okrašeno žepno uro in poškilila vanjo. »Če sva že prišla v mesto, bi lahko šla še pogledat film.«

»Kaj nisi slišala, da Kanameja predstava zanima?« je oče nepotpežljivo dvignil obrv, ob čemer je pokazal nekakšno otročjo razvajenost. »Ne bodi sitna, saj se lahko še malo družiš z nami. V kino gresta lahko tudi kdaj drugič.«

»No, če si Kaname želi ostati, tako pač bodi.«

»In Ohisa je od sinoči pripravljala malico za danes, prosim, poskusite jo. Tako ali tako jo je za naju preveč.«

»Oh, kaj pa govorite. Saj nisem pripravila ničesar takšnega, kar bi bilo vredno ponuditi,« se je branila Ohisa, ki je pogovor spremljala brez vpletanja kot otrok, ki posluša pogovor odraslih. Pokrov, ki je postrani pokrival malico, je sramežljivo poveznila nazaj in zakrila mozaik barv, sestavljen iz jedi, stlačenih v posodice. Starec, ki je znal prav po šolmoštrsko razlagati, kako se pripravi kos tofuja, je pri vzgoji svoje ljubice dlakocepsko pozornost namenil tudi kuhanju, tako da je po novem govoril, da mu ne ustreza nobena druga hrana razen Ohisine, zato jima je na vsak način hotel pokazati, kaj je pripravila.

»Za kino je prepozno. Pojdiva jutri.« Kaname je z besedo kino pravzaprav mislil na Sumo. »Oglejva si še eno dejanje, pokusiva, kar je Ohisa tako prijazno pripravila, nato pa bova videla.«

Toda že zdaj neubrana občutenja zakoncev so se med ogledom drugega dejanja »Pri Jiheiju doma« še bolj razšla. Čeprav se je klasična lutkovna pripoved na odru odigravala z bizarnim pretiravanjem, sta Kaname in Misako v Jiheiju in njegovi ženi Osan videla

sebe, ob čemer sta se lahko le grenko nasmehnila. Ko je Kaname slišal verz: »Le kak demon, nemara kača, v grudih gnezdi ji?« je začutil, da izjemno ustrezno, čeravno po ovinkih izraža skrivnost zakoncev, ki sta se v spolnosti oddaljila, in za trenutek ga je zaskelelo v prsih. Medlo se je spomnil, da besedilo *Dvojnega samomora*, ki ga zdaj igrajo, ni izvirnik avtorja Chikamatsuja Monzaemona iz leta 1721, temveč priredba njegovega umetniškega naslednika Chikamatsuja Hanjija, zagotovo pa je ta verz izviren, in ko je pomislil, da je tast pri povzdigovanju klasičnih del želel izpostaviti prav prefinjenost posrednega izražanja, kakršnega »romani danes ne dosejajo«, ga je spet nekoliko zaskrbelo. Kaj pa, če bo tast po koncu predstave začel razpravljati točno o tem verzu? Bo odrecital repliko: »Le kak demon, nemara kača, v grudih gnezdi ji?« in v svojem običajnem tonu iskal strinjanje, rekoč, kako so se v starih časih znali spretno izražati? Ko si je predstavljal, da se to lahko zgodi, ga je prijelo, da bi se pobral od tam, in postalo mu je žal, da ni prisluhnil ženinim željam.

A kaj kmalu je pozabil na nelagodje in prišel je trenutek, ko se je spet prepustil dogajanju na odru. Čeprav ga je v prejšnjem dejanju pritegoval skoraj samo lik Koharu, se je tokrat posvetil tudi Jiheiju in Osan. Dogajanje na odru je prikazovalo notranjost Jiheijeve hiše na rdeče lakiranem podiju. Jihei naslanja glavo na blazino, položeno na lesen kvader, noge izteguje h grelniku, medtem ko mirno poslušča Osanino rotnenje. Lahko bi bil katerikoli mladenič, ki hrepeni po večernih lučeh rdeče četrti. Čeprav v recitaciji ni bilo opisa, da gre za večer, si je Kaname tako zamislil. Za okenskimi rešetkami na scenografiji si je predstavljal ulice stare Osake, mesta trgovcev, nad katerim v mraku letajo netopirji. Čeprav je bila zgolj lutka, so bile poteze Osan, oblečene v vsakdanji, nevpadljiv kimono, v primerjavi s Koharu prežete z žalostjo in komaj kaj privlačne. Dajale so vtis predane, z usodo sprijaznjene meščanske soproge, ki jo

zavrača nezvest moški. Na oder so prihajale še druge osebe, Tahei, Zankoku, a Kanameja tokrat bingljajoče noge niso toliko motile kot v prejšnjem dejanju, nemara se je že privadil nanje, in nenavadno je bilo, da so se mu postopoma zdele vse bolj naravne. In te osebe so preklinjale, vpile, se prepirale, se norčevale druga iz druge – Koharu pa, ki je sredi vsega direndaja sama samcata ihtela in jokala, je v svoji lepoti še izraziteje izstopala. Trušč pripovedovalcev seveda ne deluje grobo in neotesano, če je izvedba dobra. Nasprotno, samo poudari tragedijo na odru.*

Kanameja je pri gledališkem recitiranju najbolj od vsega motila groba interpretacija. Tako njemu kot ženi, obema rojenima Tokijčanoma, so se zdele lastnosti Osačanov, ki jih je bilo čutiti tudi pri pripovedovalcu, neokusne: predrznost, brezsravnost, način življenja, pri katerem cilj posvečuje sredstvo. Tokijčani so vsi po malem zadržani. Tuja jim je domačnost Osačanov, ki brez zadržkov ogo-varjajo neznance na tramvaju ali na vlaku in gredo celo tako daleč, da jih povprašujejo, koliko stanejo njihova oblačila in v kateri trgovini jih kupujejo. Med Tokijčani takšno vedenje velja za neomikano in nesramno. Oni to opravijo uglajeno, mirno, vendar so po drugi strani zaradi ujetosti v pretirano skrb glede spodobnosti in mnenja

---

* Kratka vsebina *Dvojnega samomora pri Amijimi (Shinju ten no Amijima)*: Jihei, trgovec s papirjem, je poročen z Osan. Z njo ima dva otroka. Brezupno se zaljubi v prostitutko Koharu iz rdeče četrti. Obljubita si večno ljubezen, a ker je Jihei ne more odkupiti, si obljubita, da bosta ob prvi priložnosti naredila samomor. Osan napiše Koharu pismo in jo roti, naj prekine zvezo z Jiheijem in tako reši njegovo življenje. Koharu iz dolžnosti do Osan prelomi obljubo, ki jo je dala Jiheiju, ta pa se potr vrne domov. Ko njegov bogat tekmeč Tahei odkupi Koharu, je Jihei deležen neznosnega javnega sramotenja. Osan spozna, da se bo Koharu raje ubila, kot pa odšla s Taheijem, ker je ostala zvesta Jiheiju. Osan prosi Jiheija, da zastavi njuna zadnja oblačila in odkupi Koharu, da oba ostaneta pri življenju in ohranita svoje dostojanstvo. Takrat pa pride Gonzaemon, Jihejev tast, in na silo odpelje Osan stran, s čimer se konča njen zakon. Jihei in Koharu sredi noči pobegneta in pri Amijimi storita samomor.

drugih nagnjeni k plahosti oziroma pasivnosti. Kakorkoli, v gledališkem recitatorju se grobost, ki je Tokijčanu najbolj mrzka, neposredno kaže. Še tako močna čustva se lahko izrazijo tudi brez zverženih grimas, spakovanja, teatralnih gest in krotovičenja. Kadar Tokijčane prevzamejo čustva, ki terjajo takšno srdito izražanje, raje uporabijo iskrivo opazko, kot da jih pokažejo. Nemara zato, ker je imel v ušesu Misakin šamisen v tokijskem slogu, ki ga je zadnje čase pogosto igrala, da ji je bilo lažje premagovati žalost, je Kaname z nostalgijo prisluhnil jasnim, čeravno šibkim zvokom trzalice. Tast bi rekel, da, razen če tokijskega šamisena ne igra pravi mojster, udarjanje trzalice ob usnjeno resonančno telo daje zgolj nezveneč zvok, ki zaduši zvenenje strun. Pri ošaškem šamisenu, najsibo pri lutkah ali kabukiju, pa se s trzalico ne udarja tako močno. Res je, da v ošaški glasbi ton zveni dlje in polneje, toda Kaname in Misako sta družno trdila, da je japonska glasba tako ali tako preprosta in da se jima tokijski slog, katerega ključna lastnost je lahkotnost, ne zdi tako vsiljiv, saj nima zlovešče, resnobne moči ošaškega sloga. V zvezi s tradicionalno japonsko glasbo sta bila zakonca pred tastom vedno enotna.

Stari je imel vedno polna usta kritik o »današnji mladini« in po njegovem je bilo zanimanje za karkoli zahodnjaškega plitko in na tako trhlih nogah kot zahodnjaške marionete. Njegove opazke so bile sicer vedno nekoliko pretirane, še ne dolgo nazaj je tudi sam podlegel zadnji zahodnjaški modi, a če je kdo izjavil, da so japonska glasbila enostavna, ga je to razburilo in začela se je vznesena pridiga. Kanameju se ga v teh trenutkih ni ljubilo poslušati in se je iz pogovora zvito izvlekel, saj na tihem ni mogel privoliti v to, da je kar počez označen za plitkega, ker ima rad zahodnjaško glasbo. Japonski okus pretežno obvladujejo estetski nazori obdobja Edo, ki je trajalo od leta 1600 do leta 1868, ki pa ga on ni maral. Čeprav si je ta odpor znal razložiti, bi ga tustu le stežka zadovoljivo poja-

snil. Na kratko rečeno je bila v njegovi glavi kultura obdobja Edo nezadostna in izmuzljiva, ker je imela nizka merila. V meščanskem razredu, v katerega se je rodil, nisi mogel uiti ozračju trgovskih in zabaviščnih ulic, kamorkoli si se obrnil. Vrveža tokijskih trgovskih četrti, v katerih je odrasel, ni sovražil, in nedvomno se ga je spominjal z nostalgijo, a po drugi strani ga je doživljal kot robatega ravno zato, ker je skozinskoz prežemal njegovo otroštvo. V odziv na to se je podal na pot iskanja duhovnega, idealnega, kar je bilo daleč od okusa trgovskih četrti. Ne le da je nekaj moralo biti lepo, očarljivo in ljubko, temveč je moralo izražati iskrivega duha in vzbujati občutek sublimnosti. Če kaj temu ni ustrezalo, če ga ni primoralo, da bi v znak čaščenja padel na kolena, če ni začutil vznesenosti, ki bi ga dvignila visoko v nebo, ga ni zadovoljevalo. To pa ni veljalo samo za umetnost, temveč je tako oboževal tudi nasprotni spol. Seveda doslej še ni našel prave potešitve, ne v ljubezni ne v umetnosti, samo gojil je nekakšne nejasne sanje, srce pa mu je še toliko bolj drhtelo v hrepenenju po nedosegljivem. A zdelo se mu je, da ga zahodnjaški romani, glasba in film izpolnjujejo. Kajti Zahod je že od nekdaj gojil duha oboževanja žensk. Zahodnjak v ženski, ki jo ljubi, vidi podobno grške boginje, predstavlja si kip matere božje. Takšna nastrojnost v tolikšnem obsegu prepaja tako različne navade in običaje, da se mora odražati v umetnosti, je razmišljal Kaname ter v čustvovanju in običajih Japoncev začutil neopisljivo osamljenost. Toda umetnost klasičnega obdobja Heian in srednjeveško gledališče, ki sta se naslanjala na budizem, v svoji klasični dostojanstvenosti vendarle nista bila brez občutka za sublimno, a bolj ko je z obdobjem Edo vpliv budizma slabel, bolj je umetnost postajala pusta in neduhovita. Na primer ženske, ki sta jih oblikovala romanopisec Saikaku* in dramatik Chikamatsu, so ganljive, nežne, rade se razjočejo na

---

* Ihara Saikaku (1642–1693): osaški romanopisec t. i. galantnih romanov.

kolenih moškega, niso pa ženske, ki bi jih moški občudovali in pred njimi padali na kolena. Zato si je Kaname raje kot tradicionalne gledališke predstave ogledoval filme iz Los Angelesa. Svet ameriških gibljivih slik, ki je nenehno ustvarjal nove ideale ženske lepote in se bolj ali manj ukvarjal le s tem, kako unovčiti ženske čare, je bil kljub svoji plehkosti bližje njegovim sanjam. In čeprav mu tokijsko gledališče in glasba nista bila vseč, sta vendarle odražala živahno in gibko naravo Tokijčanov, njihovo iskrivost, medtem ko mu osaško gledališče, ki se je vztrajno držalo robotosti obdobja Edo, nikakor ni bilo blizu.

Zakaj torej danes ni začutil takšnega odpora? In zakaj ga je, takoj ko je vstopil v gledališče, povsem premamil svet recitacije, in kako je mogoče, da mu je težek zvok šamisena proti njegovi volji segel v srce? Ko si je sproščeno ogledoval izpade nebrzdane ljubezni v njemu tako mrzkem trgovskem okolju, so mu vendarle nekoliko potešili dolgo nepotešeno hrepenenje. Scenografija – zavesica pred vhodom v trgovino, obdana z rdeče lakiranim podbojem, latasta vrata, ki so delila oder na levi strani – mu je vzbujala zoprni spomin na vonj po mrakobni in vlažni trgovski hiši, toda ta mračna vlaga je v nekem smislu spominjala na globok tempeljski prezbiterij, nekaj, kar je zamolklo sijalo, kot obstret starega Budovega kipa, ždečega v oltarni niši. Vendar je drugače kot slepeča svetloba ameriških filmov ta svetloba, zakopana v prah večstoletnega izročila, drhtela zadržano, tako zadržano, da jo je nepozoren gledalec spregledal ...

»Izvolite, privoščite si kaj, če ste lačni, saj ni nič posebnega ...« je rekla Ohisa, ko je bilo konec dejanja in je iz lakiranih škatel začela jemati jedi. Kaname se je po eni strani nerad ločil od podob Koharu in Osan, ki sta še trepetali pred njegovimi očmi, a ker je kazalo, da bo na vrsto prišla tastova tirada o »demonu, nemara kači«, je bil ves na trnih, kako čim prej oditi.

»Bi nama zamerili, če bova takoj po malici odšla?« je previdno vprašal Kaname.

»Že?«

»Jaz bi sicer še malo ostal, Misako pa bi rada šla v kino.«

»Razumem, gospa,« je rekla Ohisa, in kot da bi skušala posredovati, pogledala malo starega, malo Misako.

Ko se je zaslišala uvodna pripoved za naslednje dejanje, sta Kaname in Misako vstala, Ohisa pa ju je pospremila po hodniku.

»Pa sva opravila z dolžnostmi do staršev, saj ni bilo prehudo,« je olajšano rekla Misako, ko sta stopila med večerne luči mestnega središča. Kaname se je brez odgovora usmeril proti mostu Ebisu.

»Ne greva v tisto smer,« mu je zaklicala.

»A ne?« se je odzval Kaname, se obrnil in stopil za Misako, ki je pohitela proti mostu Nippon. »No, mislil sem, da bova tam lažje dobila taksi.«

»Koliko je ura?«

»Pol sedmih.«

»Ne vem, kako bi se odločila ...«

Misako je iz rokava izvlekla rokavice in si jih med hojo nadela.

»Če bi rada šla v Sumo, kaj pojdi. Saj še ni prepozno.«

»Kako bi bilo najhitreje? Če grem z vlakom s centralne postaje?«

»Zdi se mi, da boš prišla hitreje, če se odpelješ z električnim ekspresnim in potem s taksijem. No, če boš šla po svoje, se lahko posloviva že kar tukaj.«

»In kaj boš ti?«

»Malo se bom sprehodil med trgovinami, potem pa šel domov.«

»Če boš doma pred mano, pošlji koga, da me bo ob enajstih počakal na postaji, prosim. Prej bom še telefonirala.«

»Prav.«

Kaname je za Misako ustavil taksi, nov Fordov model. S pogledom je še pospremil njen profil v okenski šipi in se obrnil nazaj v množico nakupovalne ulice.